

EUMC:n raportin pääkohdat

“Muslims in the European Union: Discrimination and Islamophobia” (Muslimit Euroopan unionissa – syrjintä ja islamofobia)

Tämä yhteenveto käännetään EU:n kaikille virallisille kielille tiedotustarkoituksessa. Englanninkielinen versio on pätevä.

“Muslims in the European Union: - Discrimination and Islamophobia” on Euroopan rasismin- ja muukalaisvihan seurantakeskuksen (EUMC) laatima raportti muslimien tilanteesta Euroopan unionin jäsenvaltioissa.

Raportissa tarkastellaan muslimien syrjinnän laajuutta ja luonnetta ja islamin vastaisia tekoja EU:ssa. Näistä teoista on erittäin vähän dokumentoitua tietoa. Raportissa esitetään myös eri jäsenvaltioissa toimivia hyviä käytäntöjä, toimintaehdotuksia rasismin ja syrjinnän torjumiseksi ja integraation edistämiseksi.

Keskeiset havainnot ja johtopäätökset

- ✓ Etnisestä taustastaan ja/tai suhteestaan uskontoon riippumatta monet eurooppalaisista muslimeista joutuvat syrjinnän kohteeksi työelämässä, koulutuksessa ja asumisessa.
- ✓ Muslimien syrjinnän voidaan sanoa pohjautuvan islamin vastaisiin asenteisiin ja rasismiin ja muukalaisvihaan perustuvaan katkeruuteen, jotka usein liittyvät toisiinsa. Muslimeihin kohdistuvaa vihaa on sen takia tarkasteltava osana yleistä maahanmuuttajia ja vähemmistöjä kohdistuvaa muukalaisvihaa ja rasismia.
- ✓ Vaikka uskonnollisesta syrjinnästä ei ole kerätty paljoakaan tietoa on ilmeistä, että muslimit joutuvat olemaan islamin vastaisten tekojen kohteena, jotka vaihtelevat sanallisista uhkauksista fyysisiin hyökkäyksiin.
- ✓ Käytettävissä oleva tieto syrjinnän uhreista osoittaa, että eurooppalaisisten muslimeiden osuus on suhteettoman suuri asuinalueilla, joilla asumisolot ovat huonommat, heidän koulumenestys on keskivertoa alhaisempi ja työttömyysluvut ovat keskimääräistä korkeammat. Muslimit toimivat usein aloilla, joilla vaaditaan alemman tason koulutusta. Muslimit ovat ryhmänä yliedustettuina matalapalkkaisilla aloilla.
- ✓ Sosiaalisen aseman parantaminen on vaikeaa monille eurooppalaisille muslimeille, erityisesti nuorille. Tämä voi herättää toivottomuuden tunteen ja johtaa sosiaaliseen syrjäytymiseen.
- ✓ Rasismi, syrjintä ja sosiaalinen syrjäytyneisyys ovat vakavia uhkia yhdentymiselle ja yhteiskunnalliselle yhteenkuuluvuudelle.

Todisteita Euroopan muslimien syrjinnästä

Työllisyys

Joissakin jäsenvaltioissa muslimien työttömyysluvut ovat korkeammat kuin muun väestön. Esimerkiksi Yhdistyneessä kuningaskunnassa muslimien työttömyysluvut ovat korkeammat kuin muihin uskontokuntiin kuuluvien työntekijöiden, miesten tai naisten. Irlannissa vuonna 2002 tehdyn väestölaskennan mukaan 11 prosenttia muslimeista oli työttöminä verrattuna maan keskiarvoon, joka oli 4 prosenttia. Syrjintätestit osoittavat myös sen, että muslimit kokevat syrjintää ja heillä ei ole suuria mahdollisuuksia saada työtä. Yhdistyneessä kuningaskunnassa tehtiin vuonna 2004 BBC:n tuottama radio-ohjelma, jossa testattiin 50 yritystä lähettämällä heille kuuden fiktiivisen paikanhakijan työpaikkahakemukset. Paikanhakijoiden nimet viittasivat selkeästi näiden ”henkilöiden” englantilaiseen, afrikkalaiseen tai muslimitaustaan. Valkoiset työpaikanhakijat olisivat saaneet kutsun haastatteluun todennäköisemmin (25 %) kuin mustat työpaikanhakijat (13 %), mutta hakijoilla, joilla oli muslimitaustainen nimi, ei ollut kovinkaan suurta menestystä (9 %). Vuonna 2004 Pariisin yliopisto lähetti vastauksia 258 työpaikkahakemukseen, joissa haettiin myyntihenkilöitä. Lähetetyistä ansioluetteloista voitiin tunnistaa eri etnisiin ryhmiin kuuluvia henkilöitä. Tulos osoitti, että Pohjoisafrikkalaista syntyperää olevan henkilön mahdollisuus saada myönteinen vastaus oli viisi kertaa pienempi kuin muiden.

Koulutus

Toinen tekijä, joka vaikuttaa muslimien syrjintään Euroopassa, on heidän alhainen koulutustasonsa. Monessa jäsenvaltiossa (esim. Tanskassa, Saksassa ja Ranskassa), jossa huomattava osa maahanmuuttajaväestöstä on muslimeja, maahanmuuttajat ja heidän jälkeläisensä jättävät usein opintonsa kesken ja saavat keskimäärin alhaisempaa koulutusta verrattuna valtaväestöön.

OECD:n PISA – tutkimus maahanmuuttajaväestön opiskelijoiden opintosuorituksista osoitti, että syntyperäisiin oppilaisiin verrattuna ei-syntyperäisillä oppilailta oli alemmat lukutaitoa mittaavat pisteet. Erityisesti maissa, joissa maahanmuuttajaperheiden - joista monella on muslimitausta - koulutuksellinen ja sosio-ekonominen asema on verrattain alhainen, suorituserot maahanmuuttajaoppilaiden ja syntyperäisten oppilaiden välillä ovat yleensä suuremmat.

Uskonnollisen opetuksen suhteen jäsenvaltioilla on erilaiset lähestymistavat. On ei-uskonnollista opetusta; on opetusta, jossa islamia käsitellään eri oppiaineiden tunneilla; on erillistä islamin opetusta, joko valtiollisen koulun puitteissa tai sen ulkopuolella. Muslimiyhteisöt tarjoavat myös omaa islamin opetustaan, vaikka on kannettu huolta käytännöstä kutsua imameja ulkomailta, joilla ei ole muodollista pätevyyttä ja vain vähäistä tietoa paikallisesta sosiaalisesta ja kulttuurisesta kontekstista.

Asuinolot

Maahanmuuttajien asuinolot ovat yleensä huonot. Tämä koskee myös niitä maahanmuuttajia, jotka tulevat pääosin islaminuskoisista maista. Heidän asemansa asuntomarkkinoilla on myös haavoittuvampi ja epävarmempi. Asuinolot ovat jonkin verran parantuneet, mutta asumisen epätasa-arvoisuutta on edelleen. Se johtuu lähinnä siitä, että pienituloisille, kuten maahanmuuttajille tai heidän perillisilleen, ei ole tarpeeksi yhteiskunnan tukemia asuntoja.

Todisteita muslimeja vastaan tehdyistä rikoksista

Virallista tietoa, jonka avulla voidaan eritellä uskontoon perustuvia tai uskonnollisesti raskauttavia rikoksia, on oltava enemmän saatavilla. Nykyisin vain Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Suomessa kerätään virallisesti rikosoikeudellista tietoa, jossa nimenomaisesti ilmoitetaan rasististen rikosten uhrien alkuperä. Rikosoikeudellista tietoa, jossa nimenomaisesti ilmoitetaan uhrien kuuluminen muslimiväestöön viharikosten uhreina, julkaistaan vain Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

Yhdistämällä virallinen ja kansalaisjärjestöjen antama epävirallinen tieto voidaan kuitenkin todeta, että muslimeja vastaan tehdyistä rikoksista on raportoitu useissa EU:n jäsenvaltioissa. Nämä teot vaihtelevat sanallisista uhkauksista fyysisiin hyökkäyksiin ihmisiä ja omaisuutta vastaan.

EUMC määrittää muslimien vastaisuuden ja sen ilmenemismuodot kansainvälisten rasismia koskevien standardien sekä Euroopan neuvostossa ja Yhdistyneissä kansakunnissa tehtävän työn perusteella.

Tietoja Euroopan unionin muslimiyhteisöistä

Väestötilastot antavat vain arvioita Euroopan unionissa asustavien muslimien määrästä. Varovaisten virallisten laskelmien ja kansalaisjärjestöjen arvioiden mukaan heitä on noin 13 miljoonaa, mikä vastaa 3,5 prosenttia koko EU:n väestöstä.

Muslimit ovat toiseksi suurin uskonnollinen ryhmä EU:ssa. EU:n muslimit ovat eri etnistä alkuperää ja he puhuvat eri kieliä; osa heistä on maallistuneita ja toiset eri uskonnollisten suuntausten edustajia; he kuuluvat erilaisiin kulttuuriin traditioihin ja heidän poliittisessa vakaumuksessaan on eroja.

EU:ssa asustavat muslimit tulevat pääosin Turkista, Lähi-idästä, Pakistanista, Bangladeshista ja entisestä Jugoslaviasta. Huomattava osa heistä on EU:n kansalaisia. Osa EU:ssa asustavista muslimeista on asunut Euroopan maissa historiallisesti katsoen pitkään.

EUMC haluaa erityisesti vedota seuraavan lainsäädännön ja seuraavien toimintaperiaatteiden puolesta:

EUMC:n mukaan syrjintää torjuvista ja sosiaalista syrjintää käsittelevistä toimenpiteistä ja käytännöistä tulisi tehdä politiikan ensisijaisia tavoitteita. Poliitikassa on otettava huomioon, että monet EU:n muslimeista ovat kokeneet syrjintää, mikä on vaikuttanut heidän työnsaantimahdollisuuksiin ja koulutustasoon ja johtanut sosiaaliseen syrjäytymiseen.

- ✓ **Täytäntöönpanolainsäädäntö:** Jäsenvaltioiden on sovellettava syrjinnän vastaisia direktiivejä täysmittaisesti (rodullisen yhdenvertaisuuden direktiivi nro 2000/43/EY ja direktiivi nro 2000/78/EY yhdenvertaista kohtelua työssä) ja pantava täytäntöön säännöksiä aiempaa tehokkaammin, mukaan lukien erityiset toimenpiteet yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Jäsenvaltioiden pitäisi myös harkita mahdollisuuksia toimia direktiivien edellyttämiä oikeudellisia minimivaatimuksia laajemmin ja varmistaa, että syrjinnälle alttiit väestöryhmät ovat tietoisia oikeuksistaan ja että heille annetaan mahdollisuudet turvata ne.
- ✓ **Muslimien vastaisia rikoksia koskeva tiedonkeruu ja valvonta:** Jäsenvaltioita kannustetaan perustamaan järjestelmiä, joiden avulla voidaan tallentaa tietoa rasistista rikoksista tavoitteena laatia tilastoja uhriryhmittäin, mukaan lukien muslimit.

Jäsenvaltioita kannustetaan sisällyttämään poliisien koulutusohjelmiin rasisminvastaisuuden ja monimuotoisuuden koulutusta.

- ✓ **Maahanmuuttajien ja vähemmistöjen sosiaalisen integraation ja sosiaalista osallisuutta edistävän politiikan toteuttaminen:** Jäsenvaltioita kannustetaan toteuttamaan maahanmuuttajille ja vähemmistöille, mukaan lukien muslimit, tarkoitettuja tukitoimenpiteitä, yhdenvertaisten mahdollisuuksien varmistamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Kun ollaan laatimassa sosiaalisen integraation toimintalinjoja, vähemmistöjen mielipiteet pitäisi ottaa huomioon.
- ✓ **Työllistämistä koskevien toimenpiteiden edistäminen:** Jäsenvaltioita kannustetaan tehostamaan ponnistuksiaan parantaa työllistämistä erityisesti vähemmistöryhmien nuorten osalta, mukaan lukien muslimit. Kansalliset ja paikalliset viranomaiset voivat esimerkkinä muille ruveta edistämään yhdenvertaista työllistämistä.
- ✓ **Koulutustoimenpiteiden edistäminen:** Jäsenvaltioita kannustetaan tutkimaan syitä koulutusmahdollisuuksien eroavuuksiin. Jäsenvaltioiden pitäisi pyrkiä olla sijoittamatta vähemmistöihin kuulevia oppilaita erillisiin luokkiin. Jäsenvaltioiden pitäisi tarkastaa koulujen oppikirjat sen varmistamiseksi, että vähemmistöryhmien historia esitetään täsmällisesti ja oikein. Keskustelu rasismista, muukalaisvihasta, antisemitismistä ja islamofobiasta pitäisi kuulua koulujen opetusohjelmaan.
- ✓ **Poliittisten puolueiden kannustaminen toimintaan:** Kaikkia Euroopassa toimivia poliittisia puolueita kannustetaan allekirjoittamaan ja toimeenpanemaan Euroopan poliittisten puolueiden rasisminvastaisen yhteiskunnan peruskirja¹.
- ✓ **Osallistuminen:** Eurooppalaisia muslimeja kannustetaan osallistumaan aktiivisesti julkiseen elämään (esim. politiikan ja talouden alalla, sosiaalisten ja kulttuuristen laitosten puitteissa ja yhteiskunnallisissa prosesseissa).
- ✓ **Tiedotusvälineet:** Tiedotusvälineiden pitäisi tutkia raportointiaan varmistaakseen, että nämä kysymykset esitetään täsmällisesti ja kattavasti. Tiedotusvälineitä kannustetaan toteuttamaan journalistien sellaisia palkkaus- ja koulutusaloitteita, jotka edistäisivät EU:n moninaisuuden välittymisen. Jäsenvaltioita kannustetaan sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin (2000/31/EY) 14 artiklan mukaan hyväksymään tai kiristämään Internetin palvelujen tarjoajia koskevaa lainsäädäntöä laittoman rasistisen materiaalin leviämisen ehkäisemiseksi.

Käytännön aloitteet islamin vastaisuuden torjumiseksi ja yhteenkuuluvuuden parantamiseksi

EUMC kannustaa jäsenvaltioita soveltamaan EU:ssa jo käyttöön otettuja aloitteita, joista on esimerkkejä raportissa.

EUMC:n mielestä integraatio on kaksisuuntainen prosessi. Monet Euroopan muslimit myöntävät, että heidän on tehtävä enemmän saadakseen vankemman jalansijan yhteiskunnassa. Samalla Euroopan poliittisten johtajien on nähtävä enemmän vaivaa edistääkseen mielekästä kulttuurien välistä vuoropuhelua ja käsiteltävä rasismia, syrjintää ja syrjäytymistä tehokkaammin. Tärkeimpänä haasteena on vahvistaa koheesiota Euroopan

¹http://www.eumc.eu.int/eumc/index.php?fuseaction=content.dsp_cat_content&catid=3ef0500f9e0c5&contentid=3ef0546396bb5

yhteiskunnissa. Tämä merkitsee sitä, että moninaisuutta on kunnioitettava, perusoikeuksia on ylläpidettävä ja yhtäläiset oikeudet on taattava kaikille.

Koulutusaloitteet

- ✓ Luxemburgin opetusministeriö päätti, että viimeisen luokan oppilaiden on osallistuttava uskontoa ja moraalia käsittelevään kurssiin (instruction religieuse et morale), jossa keskitytään uskontojenväliseen vuoropuheluun ja selitetään inhimillisiä arvoja muiden uskontojen kuin kristinuskon näkökulmasta.

Uskontojen välinen vuoropuhelu

- ✓ Saksassa on järjestetty useita nk. ”Islam – foorumeja”, joiden nimenomainen tarkoitus on vähentää ennakkoluuloja ja pelkoja muslimiyhteisöjä kohtaan ja kasvattaa kriittistä keskustelua muslimijärjestöjen ja yhteiskunnan valtaväestön edustajien välillä. Näillä foorumeilla ei ole virallista asemaa ja niiden aloitteen takana on eräs kansalaisjärjestö.
- ✓ Yhdistyneessä kuningaskunnassa muslimit, juutalaiset ja kristityt ovat yhdessä perustaneet kolmen uskonnon foorumin (Three Faiths Forum), jonka puitteissa järjestetään konferensseja, seminaareja ja kokouksia yhdessä kansallisten ja paikallisten poliitikkojen kanssa.

Kunnalliset aloitteet

- ✓ Rotterdamin kaupunki tukee muslimijärjestöjen SPIOR-foorumia. Järjestö, joka perustettiin vuonna 1990, edistää muslimien asioita Rotterdamissa. Se edustaa 42:ta alajärjestöä, joita ovat mm. kahdeksan etnistä yhteisöä, nais- ja nuorisojärjestöjä. Viime aikana sen tärkeimpiä tehtäviä on ollut muslimien ja muiden uskontokuntien välisen yhteisymmärryksen parantaminen. Rotterdamin kaupunginhallitus järjesti vuoden 2005 helmi- ja huhtikuun välisenä aikana yhdeksän ”islam–keskustelua”. Näissä keskusteluissa aiheina oli islam eri näkökulmista esim. uusien moskeijoiden minareettien pituus tai koulutus ja taloudellinen tilanne.
- ✓ Yhdistyneessä kuningaskunnassa monet paikalliset viranomaiset ovat laatineet kirjalliset ohjeet muslimioppilaiden uskonnollisten ja kulttuuristen tarpeiden täyttämiseksi. Seikkaperäisin ja käyttökelpoisiin ohjeistus laadittiin Birminghamissa yhteistyössä Birminghamin keskusmoskeijan kanssa. Paikallisviranomaiset ovat myös kehittäneet hyviä käytäntöjä muslimien vastaisuuden käsittelemiseksi ja torjumiseksi. Näissä toimintalinjaa käsittelevissä asiakirjoissa viitataan avoimesti olemassa olevaan uskontovihaan ja islamofobiaan.

Poliisin aloitteet

- ✓ Yhdistyneessä kuningaskunnassa Lontoon poliisi (London Metropolitan Police Service) on ollut tiiviissä yhteistyössä FAIR (Forum against Islamophobia and Racism) – nimisen kansalaisjärjestön ja muiden avainasemassa olevien järjestöjen kanssa järjestämässä kampanjaa ”Islamophobia – Don’t Suffer in Silence” (islamofobia – älä kärsi hiljaisuudessa). Tämän Lontoon poliisin 2004 aloittaman laajan kansallisen kampanjan tavoitteenä oli muslimeihin kohdistuvien rikosten torjuminen, muslimien vastaisten tekojen uhreiksi joutuneiden tukeminen. Kampanja pyrki myös parantamaan Lontoon poliisin kykyä valvoa muslimien vastaisia tekoja ja kehittämään suhteita muslimiyhteisöön.

Raporttiin kuuluu myös erillinen tutkimus, **“Perceptions of discrimination and Islamophobia”**, joka pohjautuu muslimiyhteisöjen jäsenten syvähaastatteluihin kymmenessä EU:n jäsenvaltiossa. Tutkimus antaa lyhyen kuvauksen monien EU:ssa asuvien muslimien mielipiteistä, tunteista, peloista, turhautumisen aiheista ja myös tulevaisuudentoiveista.